

Tudományos ismeretszerzés a televízióból a kulturális közfoglalkoztatottak körében

Dr. Kenyeres Attila Zoltán

Debreceni Egyetem BTK NMI Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék

A kutatásról és annak céljairól

Célunk, hogy feltárjuk, milyen, a tudománnyal kapcsolatos témákban szereznek ismereteket a televízióból a kulturális közfoglalkoztatottak. Elemzésünk empirikus alapját az az országos online kutatás adta, amelyet a Debreceni Egyetem Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszéke valamint a Nemzeti Művelődési Intézet közösen végzett 2016 nyarán. Csaknem 4000 kulturális közfoglalkoztatott töltötte ki az önbevalláson alapuló online kérdőívet, amelynek eredményeit SPSS adatkezelő program segítségével analizáljuk. Poszter bemutatónkban a kutatás releváns eredményeit ismertetjük, illetve hasonlítjuk össze az idevonatkozó hazai és nemzetközi szakirodalmi megállapításokkal. A tömegmédiát és a tudomány kapcsolatát elemezve több kutató is rámutat, hogy a tömegmédiát sokak számára elsődleges forrásnak számít a tudománnyal kapcsolatos információk disszeminációjában (lásd: Geller et al. 2002; Young 2002; National Science Board 1998; Lewenstein 2001; Donohue 2014; Aldridge – Dingwall 2003; Van Dyke 2006)..

Valamely képzéshez kapcsolódó ismeretek

Leginkább háttérváltozók	felülreprezentált átlagtól	Eltérés az alulreprezentált háttérváltozók	Leginkább háttérváltozók	Eltérés az átlagtól
Érettségivel rendelkezik	+0,05	PhD, egyetem, főiskola		-0,09
19-29 éves	+0,05	Nem vallásos		-0,07
50-59 éves	+0,05	Főváros, megyeszékhely		-0,06
Aktív, közösségi-egyházias	+0,04	30-39 éves		-0,06
Városban él	+0,03	40-49 éves		-0,05
Férfi	+0,03	Nő		-0,01

Természettudomány (pl. földrajz, csillagászat, állatok, növények élete, biológia stb.)

Leginkább háttérváltozók	felülreprezentált átlagtól	Eltérés az alulreprezentált háttérváltozók	Leginkább háttérváltozók	Eltérés az átlagtól
50-59 éves	+0,07	Nem vallásos		-0,05
60 felett	+0,04	Főváros, megyeszékhely		-0,05
Individuális vallásosságú	+0,03	PhD, egyetem, főiskola		-0,04
Érettségi	+0,03	Férfi		-0,03
Község	+0,03	Város		-0,01
OKJ, szakképzés/abszolutórium	+0,01	felsőfokú	30-39 éves	-0,01
Nő	+0,01	19-29 éves		-0,01

Tudományos ismeretszerzés a televízióból

A kutatásunk során a televízióból szerzett ismereteket 4 fő kategóriába (mindennapi étellel kapcsolatos, tudományos téma, technikával és munkával/ügyintézésrel kapcsolatos témák) soroltuk. Ezekből most a tudományos ismeretekre koncentrálnak. A tanulás gyakoriságából súlyozott átlagot képeztünk. A kulturális közfoglalkoztatottak leginkább természettudományos és környezetvédelemmel kapcsolatos témákban szereznek ismereteket a televíziós műsorokból. Legkevésbé pedig valamely képzéshez kapcsolódva. Ennek oka az lehet, hogy a kutatásban részt vettek legalább érettségivel rendelkező, 18 év feletti személyek, így rájuk vélhetően kevésbé jellemző, hogy képzésben vesznek részt. Az adatokat háttérváltozóként elemezve a következő tényezők esetében találtunk szignifikáns korrelációt: nem, iskolai végzettség, életkor, településtípus és a vallásosság önbevallás szerinti szintje Ezek alapján vizsgáltuk a különböző témák nézettségét.

Az adatokat háttérváltozóként elemezve megállapítható, hogy a képzéshez kapcsolódó ismeretek tekintetében felülreprezentáltak bizonyultak a vizsgált mintában legalacsonyabb végzettséggel (esetünkben érettségivel) rendelkezők, míg a legmagasabb végzettségűek (PhD, egyetem, főiskola) voltak a legkevésbé reprezentáltak. Tehát a képzéssel kapcsolatos ismeretek esetében fordított arányosságot figyelhetünk meg. A településtípus is szignifikánsan magyarázó tényezőnek bizonyult, amennyiben a városban élők felül- a fővárosban és megyeszékhelyeken élők alulreprezentáltak minősültek. A nem is befolyásolta a képzéshez kapcsolódó ismeretek televízióból történő szerzését: a férfiak inkább, a nők kevésbé voltak reprezentálva.

A természettudománnyal kapcsolatos ismeretek esetében egyértelműen felülreprezentált az idősebb (50 év feletti) korosztály, míg a fiatalabbak (19-39 évesek) kismértékben, de alulreprezentáltak. A vallásosság is szignifikáns magyarázó tényezőnek bizonyult, amennyiben a magukat individuálisan vallásosnak mondók felül-, míg a magukat nem vallásosnak mondók jelentősen alulreprezentáltak voltak a kutatásunk során. Az iskolai végzettséget tekintve megállapítható, hogy az alacsonyabb végzettségűekre inkább, a magasabb végzettségűekre kevésbé volt jellemző a természettudományos ismeretek televízióból történő szerzése. A kisebb települések lakói felül, a nagyobb városokban élők alulreprezentáltak bizonyultak.

Történelem, vallás, politika

Leginkább háttérváltozók	Eltérés az átlagtól	Leginkább háttérváltozók	Eltérés az átlagtól
50-59 éves	+0,12	Nem vallásos	-0,07
60 felett	+0,12	OKJ, felsőfokú szakképzés/abszolutórium	-0,03
Aktív, közösségi-egyházias	+0,09	30-39 éves	-0,03
Férfi	+0,08	19-29 éves	-0,02
Érettségi	+0,04	Nő	-0,02
Individuális vallásosságú	+0,02	Főváros, megyeszékhely	-0,01

Környezet védelme, meteorológia (pl. energiatakarékosági módszerek, éghajlatváltozás, viharok stb.)

Leginkább háttérváltozók	Eltérés az átlagtól	Leginkább háttérváltozók	Eltérés az átlagtól
50-59 éves	+0,11	Főváros, megyeszékhely	-0,09
60 felett	+0,08	PhD, egyetem, főiskola	-0,08
Érettségi	+0,06	Nem vallásos	-0,07
Individuális vallásosságú	+0,04	Férfi	-0,06
Község	+0,03	30-39 éves	-0,05
Nő	+0,02	19-29 éves	-0,01

Kulturális, művészeti ismeretek (pl. szobrászat, festészet, építészet, irodalom, zene, tánc)

Leginkább háttérváltozók	Eltérés az átlagtól	Leginkább háttérváltozók	Eltérés az átlagtól
60 felett	+0,21	Nem vallásos	-0,08
50-59 éves	+0,14	30-39 éves	-0,06
Érettségi	+0,05	Férfi	-0,05
Individuális vallásosságú	+0,04	Főváros, megyeszékhely	-0,04
Aktív, közösségi-egyházias	+0,04	PhD, egyetem, főiskola	-0,02
40-49 éves	+0,03	OKJ, felsőfokú szakképzés/abszolutórium	-0,02
Város	+0,02	19-29 éves	-0,02

A környezetvédelemmel és meteorológiával kapcsolatos ismereteket ugyancsak elsősorban az idősebb korosztály tagjai, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, a magukat individuálisan vallásosnak mondók, a kisebb településeken élők és a nők szereztek a televízióból. Alulreprezentáltak bizonyultak ennek megfelelően a fővárosban és a megyeszékhelyeken élők, a legmagasabb iskolai végzettségűek, a magukat nem vallásosnak mondók, a 19-39 éves korosztály tagjai és a férfiak.

Hasonló tendenciákat figyelhetünk meg a történelemmel, vallással és politikával kapcsolatban is a háttérváltozók mentén. Ebben az esetben viszont az eddiginél is hangsúlyosabban megjelent a vallásosság önbevallás szerinti szintje, mint magyarázó háttérváltozó. Ennek megfelelően mind a magukat aktív, közösségi módon, mind az individuálisan vallásosnak mondók felül-, míg a nem vallásosok szignifikáns mértékben alulreprezentáltak bizonyultak. A többi háttérváltozó esetében ugyanaz mondható el, mint a többi téma esetében: az 50 év felettek, az alacsonyabb iskolai végzettségűek és a férfiak felülreprezentáltak, míg a fiatalabbak, a nők, a nagyvárosokban élők pedig alulreprezentáltak.

Kultúrával és művészetekkel kapcsolatos ismereteket egyértelműen a legidősebb korosztály tagjai szereznek televízióból a kutatásunk szerint. A magukat vallásosnak mondók és az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők szintén felülreprezentáltak minősültek. A magukat egyáltalán nem vallásosnak mondók, a fiatalabb korosztály tagjai, a férfiak, a nagyvárosokban élők és a magasabb iskolai végzettségűek pedig alulreprezentáltak minősültek.

Összességében elmondható, hogy a kutatásunkban részt vett kulturális közfoglalkoztatottak között a tudományos témák televízióból történő ismeretszerzésének dimenziójában felülreprezentáltak minősültek az idősebb korosztály tagjai (50 év felettek), az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők, a nők, a kisebb települések lakói, a nők, valamint a magukat vallásosnak (azon belül inkább individuálisan) mondók. Ugyanakkor inkább alulreprezentáltak minősültek a fiatalabb korosztály tagjai (19-39 éves korosztály tagjai), a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők, a magukat nem vallásosnak mondók, a nagyobb településeken (megyeszékhely és főváros) élők, valamint a nők.